

Biobloemen

Het geven van een bos bloemen lijkt een vrolijk gebaar. Maar de schadelijke effecten van bestrijdingsmiddelen en slechte arbeidsomstandigheden bezorgen de sector een weinig rooskleurig imago. Een internationale gedragscode en introductie van het label 'Fair Flowers and Plants' moeten dat imago weer opfleuren. De Nederlandse bloemsierteelt is een belangrijke economische motor. De veiling in Aalsmeer zelfs de grootste ter wereld.

Door Christel Witteveen Fotografie door Marie Cécile Thijs

In het zonnige Ecuador telen de vierhonderd medewerkers van Qualisa in Ecuador rozen voor de Europese markt. De kwaliteit van de bloemen is er stukken beter dan in Nederland, vanwege die lange zonnedagen. Rozen in Nederlandse kassen moeten het stellen met lampen die 's avonds branden om de dag langer te laten lijken. Toch noemt Gerard van der Deijl, eigenaar van Qualisa, besparing op de arbeidskosten als belangrijkste reden om ruim twintig jaar geleden de rozenproductie naar Ecuador te verplaatsen. Vanaf de jaren tachtig van de vorige eeuw maakten veel Nederlandse bloemenkwekers dezelfde beweging richting het zuiden, aangetrokken door de lage arbeidskosten, afwezigheid van hoge energiekosten en de aanwezigheid van voldoende grond in ontwikkelingslanden als Kenia, Colombia en Ecuador. Tegen al die voordelen weegt het nadeel van de extra transportkosten terug naar Nederland niet op. Goedkopere productie dus, een betere kwaliteit van de bloemen en het levert ook nog eens werkgelegenheid op in ontwikkelingslanden. Niets mis mee, mits de productie maar op een verantwoorde manier gebeurt. En daar schort het nog wel eens aan. Tien jaar geleden kreeg antropoloog Kees Hoek twee Ecuadoriaanse landarbeiders op bezoek die verhaalden over de miserabele arbeidsomstandigheden op de 'bloemenboerderijen' in hun land. De ontmoeting vormde het begin van de Internationale Bloemencampagne die als doel heeft op mondiaal niveau een duurzame productie van snijbloemen te bevorderen middels een internationaal geaccepteerde gedragscode en een 'Fair Flowers and Plants' label. Hoek: "Nederland is wereldwijd de belangrijkste producent en handelaar van bloemen, dus ik vond dat wij ons hiervoor in moesten zetten." Bloementelers uit Latijns Amerika en Oost-Afrika komen regel-

matig in opspraak. Toen de Colombiaanse bloementeler Flores Aposentos de rozen weer eens flink had bespoten met verschillende chemicaliën, begonnen arbeiders te klagen over hoofdpijn, misselijkheid en diarree. Ze moesten echter wachten tot er collega's flauwvielen, voordat het bedrijf medische hulp in schakelde. Overigens ging iedereen een dag later gewoon weer aan het werk, ook al rook het in de kassen nog steeds naar gif.

Bij bloemenkweker Benilda, eveneens in Colombia, ontstond er oproer omdat het bedrijf alle sociale voorwaarden wilde schrappen die de Colombiaanse wet niet verplicht stelde. De werknemers besloten een vakbond op te richten om hun rechten te verdedigen. Het management van Benilda uitte zijn ongenoegen daarover door zes van de bestuursleden van de nieuwe bond te ontslaan. In Kenia, de grootste bloemtoeleverancier aan Europa, gaat het nauwelijks anders. Bovendien zitten daar veel bedrijven rond het Naivashameer, een waterrijk natuurgebied, waar het waterniveau steeds verder daalde, hoewel recente regens het reservoir weer hebben aangevuld. Het water raakt door toedoen van de bedrijven steeds meer vervuild. Telers gaan wel steeds meer over op substraatteelt, waardoor het water en de meststoffen gerecirculeerd worden. Telers in het Oost-Afrikaanse land beseffen inmiddels dat consumenten steeds vaker een vies luchtje ruiken aan hun bloemen. Dat besef leidde tot de oprichting van de Kenyan Flower Council (KFC, niet te verwarren met de Amerikaanse afkorting voor Kentucky Fried Chicken) en de introductie van een lokale gedragscode. Qualisa-eigenaar Van der Deijl kent de kritiek wel die organisaties als Human Rights Watch en Greenpeace leveren op bloementelers en hij heeft zo zijn eigen verweer: "Producenten in

ontwikkelingslanden leveren een perfect product tegen een goede prijsstelling. Kwekers in ontwikkelde landen met hun hoge kosten proberen ons met hun kritiek in een kwaad daglicht te stellen. Maar wij zijn MPS gekwalificeerd, dat wil zeggen dat we aan dezelfde eisen moeten voldoen op het gebied van bestrijdingsmiddelen als telers in Nederland. En de sociale voorzieningen zijn in Ecuador zelfs beter dan in Nederland. Medewerkers krijgen bij ons twee keer per dag een maaltijd en we hebben een eigen dokter in dienst, die eerste hulp verleent. Vanuit de regering worden we streng gecontroleerd of we ons ook aan de eisen houden."

Overigens slaat de kritiek van milieu- en mensenrechtorganisaties ook op telers in ontwikkelde landen als Nederland. Antropoloog Hoek: "In Nederland kennen we de problematiek van illegalen die onder niet al te ideale arbeidsomstandigheden werken. En het gebruik van bestrijdingsmiddelen is ook in Nederland moeilijk te controleren. Vorig jaar heeft het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid bepaald dat dertienjarige kinderen in de twee weken nadat er gespoten is niet in de kassen mogen werken. In de praktijk spuiten kwekers minimaal een keer per week en toch hebben ze dertienjarigen voor zich werken. De arbeidsinspectie moet dit controleren, maar dat gebeurt te weinig. De branche relativeert deze opmerking: "Jongens, jongens, een scholier helpt soms een uurtje mee in de pakschuur. Niemand mag in de kas nadat er gespoten is. En je kunt alles wel natraceren." Willen gulle gevers met bloemen nog leuk voor de dag kunnen komen, dan is het de hoogste tijd voor actie. Het Milieu Programma Sierteelt (MPS), waar Van der Deijl aan refereert, was in eerste instantie opgericht door en voor Nederlandse telers. Tegenwoordig kunnen ook buitenlandse bedrijven eraan deelnemen. Inmiddels is het programma uitgebreid met een sociale paragraaf die tevens eisen stelt aan de arbeidsomstandigheden op de bloemenbedrijven. De controle op naleving van alle gestelde eisen gebeurt door lokale vakbondsleden en NGO's. De internationale gedragscode vormt de basis voor de Internationale Bloemencampagne. De code eist onder andere vrijheid van lidmaatschap van vakbonden, een leefbaar loon, gelijke behandeling van mannen en vrouwen en van medewerkers van diverse etnische origine. Ten slotte mag er geen gedwongen of

Nederland wereldleider in verkoop

De sierteeltsector levert een belangrijke bijdrage aan de Nederlandse economie. De jaarlijkse omzet van de tienduizend bedrijven in Nederland die snijbloemen en potplanten produceren bedraagt zo'n in totaal 22 miljard euro. Dat betekent 2,5 procent van het Bruto Binnenlands Product. Van die productie zetten bedrijven voor bijna vijf miljard euro over de grens af. Maar liefst 60 procent van de wereldwijde handel verloopt via de bloemenveiling in Aalsmeer. Dagelijks wisselen daar negentien miljoen stuks bloemen en twee miljoen planten van eigenaar. De roos is het meest verhandelde product, op afstand gevolgd door de tulp. Juist op dit terrein onderscheidt de bloemengroothandel Florganic zich met biotulpen, dit voorjaar goed voor het winnen van de Goede Waar Plum, van de stichting Goede Waar. Te koop bij ...Shell stations.

kinderarbeid voorkomen. Wat betreft gezondheidsaspecten dienen bedrijven hun medewerkers kleding aan te bieden die hen beschermt tegen giftige stoffen. Ook moeten ze regelmatig hun gezondheid onderzoeken en elk bedrijf moet bijhouden welke chemicaliën het gebruikt en die zoveel mogelijk proberen te verminderen. Daarnaast moet een bedrijf zich ervoor inspannen om het woon- en leefmilieu zoveel mogelijk te ontzien. De gedragscode garandeert geen productie op het niveau van een biologisch keurmerk. Hoek: "Wij richten ons vooral op de bulkproductie van bloemen en potplanten. De lat voor biologische certificering ligt voor de meeste bedrijven veel te hoog. Zouden we dezelfde hoge eisen stellen als die gelden voor biologische productie, dan kan bijna geen enkele teler in aanmerking komen voor het label 'Fair Flowers and Plants'."

Het streven naar duurzame productie in de sector krijgt steun van het Hoofd Bedrijfschap Agrarische Groothandel Bloemen en Planten (HBAG Bloemen). Directeur HBAG Peter van Ostayen: "Duurzame productie wil zeggen dat je produceert volgens acceptabele normen en

kan er toe leiden dat mensen meer bloemen en planten gaan kopen." Van Ostayen gelooft er echter niet in dat een internationale gedragscode ook daadwerkelijk leidt tot verbeteringen in de bedrijfsvoering van bloementelers. "In Nederland wordt alle wetgeving al nageleefd en op kwekerijen in Afrika en Latijns-Amerika zijn de omstandigheden ook prima. Het gaat ons erom die feiten kenbaar te maken door middel van de gedragscode."

Zo optimistisch als het HBAG Bloemen zich toont, zo kritisch laat de stichting Natuur en Milieu zich uit. Eind vorig jaar bewees de stichting dat telers van kropsla op grote schaal de normen voor het gebruik van bestrijdingsmiddelen overschreden. In de bloemensector is de situatie niet anders, weet Hans Muilerman,

beleidsmedewerker pesticiden bij de stichting Natuur en Milieu: "Het is bekend dat telers in Nederland de wetten op het gebied van bestrijdingsmiddelen massaal overschrijden, maar het is heel moeilijk te bewijzen. Je moet iemand op heterdaad kunnen betrappen, want gassen zijn binnen een paar uur al weer verdwenen."

Een gedragscode kan wat Muilerman betreft dan ook alleen maar succes hebben als die een goede controle garandeert op naleving van de bepalingen. "Krijg je het voor elkaar dat controleurs onaangekondigd naar bedrijven mogen gaan, dat ze overall monsters van kunnen nemen en dat er zware straffen op overtreding van de wet staan, dan kan de gedragscode wat voorstellen."

Maar strenge audits kosten geld en de vraag is nu wie daarvoor op moet draaien. Hoek schat dat zo'n 60 procent van de Nederlandse kwekers tegen de gedragscode is, omdat die tot hogere productiekosten leidt zonder dat daar extra opbrengsten tegenover staan. Interessant genoeg verwelkomt een meerderheid van de telers in Colombia, Ecuador en Kenia de gedragscode en de daaruit volgende certificering wel. Hoek: "Certificering geeft hen een vrijbrief om te exporteren naar de Europese Unie en door certificering kunnen bedrijven zich onderscheiden in de zeer competitieve bloemenmarkt."

Van der Deijl heeft inderdaad vrijwillig een kwalificatie volgens het Milieu Programma Sierteelt (MPS) aangevraagd voor zijn rozen uit Ecuador. De ondernemer uit Noordwijk is niet bang voor strenge controle en denkt dat een internationale gedrags-

code een positief effect kan hebben op de sector. "Er zal een schifting komen tussen bedrijven die wel aan de eisen van de code kunnen voldoen en bedrijven die dat niet kunnen. Uiteindelijk zullen de rommelaars afvallen en dat is goed voor de sector." Overigens verwacht Van der Deijl dat het met de extra kosten van de gedragscode wel mee zal vallen. In ieder geval hoeft de consument die niet te betalen, bloemen worden immers tegen marktprijs verkocht. Hij denkt zelfs dat een label wel eens zou kunnen leiden tot meer verkoop. "Een keurmerk leidt tot betere houdbaarheid van de bloemen en dat kan goed zijn voor de omzet."

I In Zwitserland is inmiddels een nichemarkt voor bloemen met een keurmerk ontstaan. Max Havelaar rozen hebben daar via supermarkten al een marktaandeel verworven van 5 à 7 procent. Omdat de Nederlandse en Duitse Max Havelaar organisaties bloemen niet bij hun assortiment vinden passen, poogt de

Internationale Bloemencampagne in deze landen met 'Fair Flowers and Plants' een eigen label in te voeren. Duitsland start in 2004 met een aantal pilotprojecten om de behoefte van consumenten naar duurzame bloemen te peilen. Pas over een paar jaar komt het label ook in Nederland. FNV Mondiaal en FNV Bondgenoten zijn nauw betrokken bij de invoering ervan. Uit geluiden van Nederlandse telers valt af te leiden dat ze nog het meeste bezwaar hebben tegen de hogere kosten die gepaard gaan met de strenge eisen die worden gesteld aan de arbeidsomstandigheden. Van Ostayen verwacht ook niet dat de telers die kunnen verhalen op de klant. "Dat is het dubbele van de Nederlandse consument, die wil wel maatschappelijk verantwoord geproduceerde bloemen, maar is niet bereid daar extra voor te betalen. We zijn dan ook bang dat invoering van de gedragscode leidt tot extra kosten bij kwekers zonder dat daar extra inkomsten tegenover staan."

Het duurt dus nog wel even voordat we goed sier kunnen maken met een in Nederland gekochte bos bloemen. Tenzij de FNV erin slaagt om met de brancheorganisatie tot afspraken te komen over een snelle implementatie van een keurmerk.

Biobloemen

Rozenkweker Judith Zuurbier heeft een bedrijf in Kenia: "Ik betaal daar met een dikke plus."

Grootste rozenkweker

Judith Zuurbier (1969), directeur van veredelaar Van Kleef Roses en zelfstandig rozenproducent, kan zich behoorlijk opwinden over de lobby van organisaties die de bloemensector in een kwaad daglicht stellen. "Ik vind een internationale gedragscode voor duurzaam ondernemen helemaal niet nodig. Wij doen al jaren aan duurzaam ondernemen. De landbouw is geen sector om snel geld te verdienen, zoals de IT. Ik moet nog 31 jaar ondernemen. Als ik dat niet duurzaam doe, dan kan ik over vijf jaar wel stoppen. De arbeidsinspectie kan hier elk moment binnenvallen en als ze dan een misstand constateren, krijg ik zo'n hoge boete dat ik voor de komende twintig jaar gewaarschuwd ben."

Zuurbier is de grootste producent van rozen in Nederland. Sinds drie jaar heeft de onderneming met Bilashaka Flowers ook een vestiging in Kenia. Zuurbier zegt zich netjes aan de regels te houden. "Werken met bestrijdingsmiddelen kost veel geld, dat is al een eerste reden om ze zo min mogelijk te gebruiken. En ik let er goed op dat medewerkers beschermende kleding aantrekken als ze met chemicaliën spuiten. Nog veel belangrijker vind ik het dat wij door te ondernemen aan de beste vorm van ontwikkelingshulp doen, die je kunt bedenken. Met onze rozen ontstaat een economische beweging in rurale gebieden. Van het een komt het ander. Naast de onderneming staat een dorp. Je helpt bij een school, bij het bouwen van toiletten, bij schoon drinkwater. Wij bieden werk aan vierhonderd mensen; voor 85 procent zijn dat trouwens vrouwen. Wij geven ze op het werk eten, hebben douches voor ze neergezet. Dat kenden ze niet. Ze gaan helemaal uit hun dak. Ik neem zeepies voor ze mee uit hotels. Ik betaal met een dikke plus, bijna het dubbele van het wettelijke minimumloon. Maar dat doe je in Nederland ook, dus dat vind ik geen rare dingen: het is logisch."